
Meddelandeblad

Mottagare:

November 2009

Kommun: Socialnämnd, vård- och omsorgsnämnd, förvaltningschefer, verksamhetschefer och medicinskt ansvariga sjuksköterskor.

Landsting: Hälso- och sjukvårdsnämnd, landstingsdirektörer, sjukvårdsdirektörer, sjukhusdirektörer, primärvårdschefer och verksamhetschefer.

Stöd till anhöriga ställer krav på strategi

Med anledning av den nya bestämmelsen 5 kap. 10§ i Socialtjänstlagen är det viktigt att kommunerna tar fram en strategi, som beaktar:

- att det är anhöriga inom hela socialtjänstlagens verksamhetsområden – omsorgen om personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorgen samt äldreomsorgen – som berörs av bestämmelsen.
- att information om kommunens anhörigstöd ges till invånarna och att samarbete inleds med hälso- och sjukvården för att nå anhöriga i ett tidigt skede.
- att utveckla förhållningssättet till, och bemötandet av, anhöriga inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

Bakgrund

Den 1 juli 2009 infördes en ny bestämmelse i socialtjänstlagen som handlar om stöd till anhöriga som vårdar eller stödjer en närstående. Bestämmelsen lyder:

5 kap. 10 § socialtjänstlagen

Personer som vårdar eller stödjer närstående

Socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder.

Syftet med att stödja anhöriga är framför allt att minska deras fysiska och psykiska belastning. Den anhöriga kan genom stödet få en förbättrad livssituation samtidigt som risken för ohälsa kan minskas.

Information

Lennarth Johansson tel. 075- 247 32 61

Anders Bergh tel. 075-247 31 72

Britta Mellfors tel. 075-247 37 71

Karin Lindgren tel. 075-247 40 35

En vidare målgrupp

De flesta kommuner i landet har de senaste tio åren utvecklat stöd till anhöriga. Merparten av detta stöd har riktats till anhöriga till äldre personer trots att målgruppen hela tiden varit långvarigt sjuka eller äldre eller personer med funktionsnedsättning. Intentionen med den skärpta lagstiftningen är att anhörigstödet ska vidgas och omfatta *hela* målgruppen. En majoritet av landets kommuner måste därför komplettera och utveckla det befintliga stödet så att hela målgruppen, d v s även anhöriga till långvarigt sjuka och personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning under 65 år kan erbjudas stöd.

Anhörigperspektivet ska genomsyra vården och omsorgen

Det är viktigt att vidga perspektivet och involvera de anhöriga. All personal i socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens verksamheter som möter anhöriga ska se, respektera och samarbeta med anhöriga. I förarbetena betonas att all personal i socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska bemöta anhöriga till långvarigt sjuka eller äldre eller personer med funktionsnedsättning på ett bra och respektfullt sätt.

Utöver att anhöriga i regel har en mycket viktig roll för brukaren, klienten eller patienten är anhöriga också en viktig partner för personalen och deras möjlighet att göra ett bra arbete. Viktigt för anhörigas trygghet är att man känner tilltro till personalen och de verksamheter som de tillsammans med den närstående kommer i kontakt med.

Att tidigt erbjuda stöd

Den nya bestämmelsen att kommunen *ska* erbjuda stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående innebär en mer aktiv roll för kommunen än tidigare. Att under lång tid hjälpa eller vårda en närstående innebär ofta både en psykisk press och fysisk belastning som kan leda till sjukdom och stress. Det är därför viktigt att anhöriga och deras behov, vilket betonas i förarbetena, uppmärksammas på *ett tidigt stadium* av all personal inom kommunens verksamheter som kommer i kontakt med anhöriga. Från kommunens sida är det samtidigt viktigt att informera invånarna om deras möjlighet att få stöd enligt den nya bestämmelsen.

Personer som drabbas av sjukdom eller funktionsnedsättning och deras anhöriga, får ofta en tidig och många gånger långvarig kontakt med hälso- och sjukvården. I hälso- och sjukvårdslagen finns ingen motsvarande bestämmelse till den nya bestämmelsen i socialtjänstlagen. Däremot har hälso- och sjukvården en lagreglerad uppgift att förebygga ohälsa, sjukdom eller skada.

2c § hälso- och sjukvårdslagen.

Hälso- och sjukvården skall arbeta för att förebygga ohälsa. Den som vänder sig till hälso- och sjukvården skall när det är lämpligt ges upplysningar om metoder för att förebygga sjukdom eller skada

Hälso- och sjukvården ska i förebyggande syfte uppmärksamma anhöriga som riskerar att drabbas av ohälsa på grund av att de vårdar eller stödjer en närstående. Det är ofta personalen inom landstingets hälso- och sjukvård som först kommer i kontakt med anhöriga. Hälso- och sjukvårdens personal kan därför tidigt både identifiera och informera anhöriga om möjligheten att få stöd. Det är därför viktigt att landstinget och kommunen samarbetar med varandra.

Exempel på stöd till anhöriga

Det stöd som finns i dag är anpassat till anhöriga till äldre. Det kan exempelvis bestå av ett personligt förtroendefullt samtal eller av att träffa och samtala med andra anhöriga som är i en liknande situation. Många kommuner erbjuder därutöver avlösning i olika former, så den anhöriga kan få egen fri tid. Vidare förekommer stöd i form av utbildning för anhöriga i exempelvis förflyttningsteknik, olika former av rekreation samt information om aktiviteter för anhöriga som erbjuds av frivillig-, patient- och anhörigorganisationer.

Inom hälso- och sjukvården kan anhöriga också få stöd på olika sätt. Det handlar om information och kunskap om den sjukdom den närstående drabbats av, sjukdomsförloppet, behandlingar och rehabiliteringsinsatser samt hjälpmedel som kan underlätta situationen också för den anhöriga. Inom hälso- och sjukvården finns också tillgång till personal som kan ge professionellt samtalsstöd.

Behov av strategi

Det är sammanfattningsvis viktigt att man i varje kommun informerar invånarna om möjligheten att som anhörig få stöd enligt den nya bestämmelsen. Det är vidare angeläget att man – inom individ- och familjeomsorgen, omsorgen om personer med funktionsnedsättning och äldreomsorgen – påbörjar en analys av det stöd man erbjuder i dag, i relation till den målgrupp anhöriga man nu är skyldig att erbjuda stöd. Nuvarande former av stöd och hjälp måste utvecklas till att bättre kunna möta behoven hos anhöriga till långvarigt sjuka och personer med funktionshinder under 65 år. Analysen kan sedan utgöra underlag för hur kommunen, i samarbete med hälso- och sjukvården och frivillig-, patient-, och anhörigorganisationer, ska kunna erbjuda ett tidigt stöd till anhöriga. En viktig uppgift är också att utveckla förhållningssättet och bemötandet så att anhöriga bemöts på ett förtroendeingivande och stödande sätt i enlighet med bestämmelsen 5 kap. 10§ i socialtjänstlagen.

Ytterligare information kan lämnas av

Lennarth Johansson, tel. 075-247 32 61, e-post Lennarth.Johansson@Socialstyrelsen.se

Ander Bergh, tel. 075-247 31 72, e-post Anders.Bergh@Socialstyrelsen.se

Britta Mellfors, tel. 075-247 37 71, e-post Britta.Mellfors@Socialstyrelsen.se

Karin Lindgren, tel. 075-247 40 35, e-post Karin.lindgren@Socialstyrelsen.se

Denna information (art nr 2009-11-32) kan laddas ner och beställas från Socialstyrelsens webbplats: www.socialstyrelsen.se/publicerat. Den kan även beställas från Socialstyrelsens kundtjänst, 120 88 Stockholm, fax 08-779 96 67.

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, 2009